

مرز اعتدال؛ بررسی جوانب نظارت‌گری بیش از حد والدین

به گزارش روابط عمومی شبکه مردمی تحول اجتماعی شهید اسداللهی، هفتم مرداد ماه، با حضور حجة الاسلام توحیدی‌منش مسئول مرکز خانواده و بانوان مجموعه، در دفتر تهران گفتگویی حول مسئله کنترل‌گری والدین نسبت به فرزندان انجام شد. در این گفتگو ضمن بررسی تعاریف و کلیات موضوع، به بررسی مصداقی موارد مبتلا به خانواده‌ها و شیوه کنشگری صحیح والدین نیز پرداخته شد.

در ابتدای گفتگو آقای توحیدی‌منش با استناد به روایت نبوی حول روند رشد فرزند به تبیین کلیات و تعریف بنیادین کنترل‌گری پرداخت: «خانواده تنها و اولین نهاد اصیل اجتماعی است که همزمان با خلقت انسان شکل گرفته. وقتی خداوند انسان را اجتماعی خلق می‌کند او را در قالب ابتدایی خانواده قرار میدهد. تمام نظامات اجتماعی بعدی فرعی هستند بر این هستی اصلی و بنای ابتدایی نیز بر این است که یاری دهند این هسته باشند. در این نهاد والدین نقش اساسی و محوری دارند و فرزندان فرع بر این محور هستند و طبعاً با توجه با این تعاریف و نقش تربیتی والدین، نظارت و کنترل‌گری اصلی پذیرفته در روند رشد و تربیت محسوب میشود اما موضوع اساسی شدت و مرز این کنترل‌گری است.»

«خداوند دو عنصر پدر و مادر را در کنار کودک متولد شده قرار داده تا بتوانند او را در مسیر تربیت و رشد کمک کنند. اما گاهی همین جایگاه و حق نظارت والدین بر فرزندان، دچار یک افراط و تفریط میشود. بعضاً والدینی هستند که فرزند را پس از اینکه به یک حداقل سنی‌ای رسیده کاملاً رها می‌کنند و آزادی مطلق به او می‌دهند و مدعی هستند که فرزند باید استقلال داشته باشد و بتواند خودش گلیمش را از آب بیرون بکشد. درسمت مقابل والدینی هستند که با نظارت و کنترل‌گری بسیار شدید یک محدودیت سفت و سختی اعمال میکنند. این زمینه ساز اتفاقات و ناهنجاری‌هایی در زندگی فرزند خواهد شد. اصل نظارت پذیرفته شده است اما درمورد حد و حدودش دقایقی وجود دارد.»

«براساس روایت نبوی، در هفت سال اول فرزند سید است و باید در یک آزادی نسبی قرار بگیرد تا قوه خلاقه و کاوشگری‌اش شکوفا بگردد. اما این به معنای یک آزادی مطلق نیست که منجر به خطرات یا آزار دیگران گردد. در هفت سال دوم او عید است. در این مقطع پدر و مادر باید برای او تصمیم بگیرند و عزم و اراده نسبت به فرزند داشته باشند اما افراط در این روند غلط است چرا که در این زمان عزت نفس و حس استقلال طلبی نوجوان درحال بروز و جلوه است و اگر این احساسات با دیوار سخت نظارت والدین برخورد کند اتفاقات ناخوشایندی رخ میدهد. در هفت سال سوم حضرت میفرماید که فرزند وزیر است. در این مقطع فرزند میل دارد که مورد رأی و نظر قرار بگیرد و فضا برای ابراز نظرش فراهم شود.»

«اگر در هفت سال اول نظارت بیش از حد حاکم شود، فرزند به عبارت عامیانه‌اش دست و پا چلفتی بار می‌آید. در هفت سال دوم به دلیل روحیه استقلال طلبی فرزند و سرکوب آن توسط این نظارت، اعتماد به نفس فرزند زیرسوال می‌رود و ممکن است فردی گوشه‌گیر و انزوا طلب بار بیاید. در هفت سال سوم حداقل اثر این افراط این است که می‌تواند از فرزند یک فرد دروغگو بسازد.»

در بخش بعدی گفتگو آقای توحیدی‌منش به صورت مصداقی نسبت فضای مجازی، فرزند و نظارت والدین را مورد بررسی قرار داد: «این موضوع چالش مهمی است که خانواده‌ها با آن روبه‌رو هستند. در هفت سال اول براساس تجربه می‌شود این راه را پیشنهاد داد که اصلاً برای فرزند گوشی اختصاصی تهیه نشود و صرفاً گوشی والدین به صورت محدود و تنها برای سرگرمی در اختیار فرزند قرار بگیرد. البته مدیریت این موضوع بسیار مهم است که صرفاً در جهت بعد سرگرمی در اختیار فرزند قرار بگیرد و برای زمان‌بندی و احتیاط‌های دیگر مدیریت و توجه والدین بسیار لازم است. در هفت سال دوم میشود که موبایل و موارد دیگر برای فرزند تهیه بشود اما باید نظارت و محدودیتی درمورد استفاده وجود داشته باشد. در هفت سال سوم باید سیر رشد و تربیت به‌گونه‌ای در دو بازه قبلی

فراهم شده باشد که فرزند در این مقطع به خودآگاهی لازم برای مواجهه با آسیب‌های موجود در این نوع فضاها رسیده باشد.»

«نکته مهم دیگری که در این حوزه باید به آن دقت بشود، مسئله تفاوت‌های فردی است. تمام این نکات طرح شده متناسب با شرایط فردی خانواده و فرزند قابل انعطاف است. ممکن است فرزند در سن 13 سالگی به سطحی از بلوغ عقلی و شخصیتی رسیده باشد که نیازی به نظارت صد در صدی والدین نباشد یا بالعکس ممکن فردی در سنین بالا نیازمند مراقبت و نظارت بیشتری باشد.»

در بخش سوم گفتگو سیر بحث به بررسی نشانه‌های افراط در نظارت رسید: «اولین نشانه، نگرانی بیش از اندازه والدین است و در پی این نگرانی مدام در زندگی فرزند کند و کاو میکنند. دومین نشانه، انتقاد بیش از اندازه از فرزند است که متأسفانه این مسئله به صورت مستقیم عزت نفس فرزند را هدف می‌گیرد. نشانه بعدی شرطی کردن فرزند است. خانواده‌هایی که در نظارت افراط دارند مدام فرزند و افعالش را مشروط به جایزه و تنبیه میکنند. چرا به صورت مداوم باید او را در این نظام جزاء و پاداش قرار بدهیم. باید گاهی این فضا به فرزند داده بشود تا بتواند خطا کند و خودش با اشتباهش مواجه شود. نشانه چهارم این است که والدین مسئولیت‌های فرزندان را خودشان انجام می‌دهند مثل دخالت بیش از حد در بررسی روند تحصیلی فرزند و این باعث می‌شود که فرزند وابستگی شدیدی با والد داشته باشد و قوای مسئولیت‌پذیری‌اش دچار اختلال بشود. نشانه بعدی سطح بالای توقع والدین از فرزندان است. باید والدین در هر مقطعی متناسب با اقتضائات فرزند از او انتظار داشته باشند.»

در بخش پایانی حجة الاسلام توحیدی‌منش به راهکارهای برون رفت از این کنشگری افراطی پرداخت: «اولین نکته و مهم‌ترین مطلب این است که باید نسبت مهارت‌های خودشان و شرایط فرزند شناخت پیدا کنند. والدین باید نسبت به ایجاد این نظارت و حفظ حد و مرزش آگاهی و مهارت به دست بیاورند و این از طرق گوناگونی مانند مطالعه، مشورت با اساتید و... حاصل می‌شود. معاشرت با خانواده‌هایی که در این حوزه موفق بوده‌اند نیز کارآمد است چرا که این معاشرت باعث بالا رفتن خودآگاهی والدین دچار مشکل می‌شود. نکته بعدی مشخص شدن مرزبندی‌ها بین فرزند و والدین است. یکی از نکاتی که در رساله حقوق امام سجاد (علیه‌السلام) آمده است، حق تربیت صحیح فرزند است که بر گردن والدین قرار دارد و یکی از نکات همین تربیت صحیح مسئله نظارت‌گری درست و معتدل است. غیر از این موارد حتماً باید والدین صبر و حوصله‌شان را تقویت بکنند و آستانه خشمشان را بالا ببرند. به خصوص در حین خطا و اشتباه باید سطح صبرشان را بالا ببرند تا خود فرزند با خطا و اشتباهش مواجه شود. حتی در زندگانی علما نیز داریم که بعد از رفتار خشونت‌آمیز با فرزند خودشان را ملزم به جبران می‌کردند.»

جمع بندی

«اصل نظارت مورد تأیید است و اساساً سیستم خلقت با این اصل طراحی شده و والدین به‌عنوان دلسوزترین مربی‌ها کنار فرزند قرار گرفته‌اند. در خانواده‌های مبتلا به طلاق ما می‌بینیم که عدم حضور یکی از والدین باعث تک بعدی شدن فرزند و ناهنجاری‌هایی می‌شود. در حوزه نظارت باید والدین به دور از افراط و تفریط خط اعتدال را دنبال کنند.»

شنیدن فایل صوتی گفتگو

نویسنده : سید علی مدد زیدی، تاریخ ارسال : چهارشنبه 8 مرداد 1404 ساعت 5:40 بعد از ظهر